

ASIA Poikkeaminen luonnonsuojelulain 70 §:n ja 78 §:n rauhoitussäännöksistä viitasammakon osalta

HAKIJA Tampereen Vesi Oy
Viinikankatu 42 a
33800 Tampere
(sähköposti)

ASIAN VIREILLETULO
17.5.2024

ASIAN TAUSTA Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (jäljempänä ELY-keskus) on hyväksynyt Kämmenniemen Mikkolanlammen kunnostussuunnitelman 20.9.2017 (PIRELY/7281/2015) sekä antanut poikkeamisluvan luonnonsuojelulain 39 §:n ja 49 §:n 1 momentin (1096/96) rauhoitussäännöksistä viitasammakon osalta Mikkolanlammen kunnostamiseksi alumiinikloridikäsittelyillä (20.9.2017 PIRELY/5182/2017). Luvan puitteissa on ollut mahdollista tehdä enintään 3-5 kemikaalikäsittelyä Mikkolanlammilla.

Hakija on tehnyt kolme luvan mukaista kemikaalikäsittelyä Mikkolanlammelle vuosina 2018, 2019 ja 2021. Lisäksi lammella on suoritettu niittoa ja juurakoiden poistoa vuosina 2015, 2017 ja 2018. Viitasammakon esiintymisedellytysten parantamiseksi alueelle kaivettiin vuonna 2021 neljä avovesilampareita.

9.6.2023 Pirkanmaa ELY-keskus on antanut hakijan anomuksesta poikkeamisluvan (9.6.2023 PIRELY/5182/2017) viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikan hävittämis- ja heikentämiskiellosta sekä lajin rauhoitusmääräyksistä Mikkolanlammen kemiallisen kunnostuksen jatkamiseksi ja kunnostuskemikaalin vaihtamiseksi Phoslock- kemikaaliksi. Luvalla on saanut toteuttaa Mikkolanlammella yhden kemikaalikäsittelyn Phoslock- kemikaalilla. Phoslock- käsittelyä ei kuitenkaan sallittu tehdä saman vuoden aikana alumiinikloridikäsittelyn kanssa (20.9.2017 PIRELY/5182/2017). Luvan voimassaoloaika päättyy 31.12.2024. Edellämainitun luvan puitteissa hakija on tehnyt Mikkolanlammilla osittaisen Phoslock-käsittelyn (levitysmäärä 9050 kg) syksyllä 2023.

HAKEMUS

Tampereen Vesi anoo lupaa Pirkanmaan ELY-keskukselta Mikkolanlammen kemiallisen kunnostuksen jatkamiseksi siten, että seuraava kemikalointikäsittely suoritetaan Phoslockin ja polyalumiinikloridin yhteiskäsittelynä syksyllä 2024. Käsittelyt toteutetaan muutaman vuorokauden sisällä toisistaan. Pääasiallinen käsittelykemikaali on Phoslock (levitysmäärä v. 2024 40 950 kg) ja polyalumiinikloridia käytetään pienenä annoksena vain siinä tapauksessa, että Mikkolanlammilla esiintyy runsaasti levää kemikaloinnin ajankohtana. Kemikalointiajankohta on syys-lokakuu 2024. Lupaa anotaan 2 tonnin polyalumiinikloridin (PAX-XL-100) ja 40 950 kg Phoslockin levittämiseksi Mikkolanlampeen saman kunnostuskauden aikana.

Hakemuksessa on käsitelty Phoslockin ja polyalumiinikloridin yhteiskäytöstä aiheutuvia vaikutuksia.

Tarkempi suunnitelma kemikaalikäsittelyn suorittamisesta lähetetään ELY-keskukseen 1 kk ennen käsittelyn toteutusta. Tuona ajankohtana ei ole vielä selvillä alumiinikloridin levittämisen tarve, vaan se selviää vasta 1–2 vk ennen käsittelyä lammen levätilanteen mukaan. Suunnitelma lähetetään kuitenkin 1 kk ennen käsittelyä niillä tiedoilla, joita sinä ajankohtana on käytettävissä.

Hakija anoo samaa kunnostuskemikaalin muutosta Pirkanmaan ELY-keskuksen hyväksymään Mikkolanlammen kunnostussuunnitelmaan (PIRELY/7281/2015).

Viitasammakkoseuranta 2013- 2024

Mikkolanlammella on tehty viitasammakkokartoituksia vuosina 2013, 2017-2024. Näiden kartoitusten perusteella viitasammakko esiintyy lammen alueella laajalti, erityisesti pohjois-, länsi- ja lounaisrannalla sekä laskuojan ympäristössä.

Laadittujen viitasammakkoselvitysten perusteella lampea tulee pitää luonnonsuojelulain 78 §:n (9/2023) mukaisena viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikkana. Viitasammakko kuuluu EU:n luontodirektiivin liitteen IV a mukaisiin nk. tiukasti suojeltuihin lajeihin, joiden yksilöiden lisääntymis- ja levähdyspaikan hävittäminen ja heikentäminen on luonnonsuojelulain 78 §:n mukaan kielletty.

Mikkolanlammin kuormitustausta ja alumiinikloridikemikaloinnit

Mikkolanlampi on pieni ja matala n. 7 ha lampi, johon on laskettu Kämenniemen jätevedenpuhdistamon puhdistettuja jätevesiä lähes 40 vuoden ajan. Jätevesien purku Mikkolanlampeen alkoi vuonna 1976 ja loppui vuonna 2013. Ennallistamisen päätavoitteena on Mikkolanlammen rehevyyden alentaminen.

Mikkolanlammen veden fosforipitoisuus oli ennen syksyllä 2018 tehtyä kemikalointia 290 µg/l, kun ylireheväksi luokitelluissa järvissä fosforipitoisuus on yli 100 µg/l. Vastaavasti lammen levämäärää kuvaava klorofyllipitoisuus oli 250 mg/m³, kun ylirehevissä järvissä arvo on yli 50 mg/m³. Rehevyytaso oli siten kuormituksen loppumisesta huolimatta edelleen erittäin korkea, vaikka olikin pienempi kuin jätevesien purkamisen aikana. Alumiinikloridi kemikaloinnin jälkeen vesi kirkastui ja myös veden fosforipitoisuus laski murto-osaan aiemmasta. Levämassa laskeutui lammen pohjalle, ja levän määrää kuvastava klorofyllipitoisuus väheni kemikaloinnin jälkeen erittäin vähäiseksi (<1 mg/m³). Vuosien 2019 ja 2021 kemikalointien jälkeen klorofylli- ja fosforipitoisuudet laskivat mutta maltillisemmin vuoden 2018 tuloksiin verrattuna.

Kemikalointien jälkeisten seurantanäytteiden perusteella vesi on ollut sameaa kesäisin ja myös ravinnetaso on noussut kunkin kemikaloinnin jälkeen vallinneeseen tilanteeseen verrattuna, vaikka esimerkiksi fosforitaso on pysytellyt enimmäkseen ylirehevän veden rajan alapuolella (<100 µg/l). Elokuussa 2022 otettujen näytteiden perusteella vesi oli sameaa (17–20 FNU) ja fosforipitoisuus kohosi elokuussa korkeimmillaan tasolle 180 µg/l (ylirehevä). Voimakkaasta noususta huolimatta tilanne on parempi kuin ennen kemikalointia, mutta ylittäen ajoittain

kunnostussuunnitelmassa asetetun tavoitetilan (50–70 µg P/l). Levän määrää kuvastava klorofyllipitoisuus nousi kesien 2019–2022 aikana ylirehevien vesien tasolle. Veden fosfaattifosfori on viime aikoina ollut matalahko, alle 5 µg/l kesästä 2021 lähtien. Kesällä 2022 pitoisuus kohosi hetkellisesti arvoon 14 µg/l.

Ulkoisen kuormituksen vähenemisestä ja kemikaalikäsittelyistä huolimatta päälysveden fosforipitoisuudet ovat edelleen olleet Mikkolanlammella ajoittain ylirehevien järvien tasolla. Hakijan 6.6.2023 esittämän tiedon mukaan alumiinikloridi vaikuttaa pääosin vain veteen. Suoritetuissa kemikaloinneissa on havaittu, että riittävän suurta kemikaaliannosta on Mikkolanlammella vaikea käyttää ja suuri ongelma on järven sisäinen kuormitus eli sedimentistä vapautuva fosfori.

Phoslock kemikalointi

Kunnostustoimien tuloksellisuuden parantamiseksi lammen kunnostuskemikaali vaihdettiin v. 2023 lantaanipohjaiseen bentoniittisaveen, eli Phoslockiin. Phoslock tehoaa nimenomaan sedimentistä vapautuvaan fosforiin eli sillä on oletettavasti saavutettavissa parempi ja pidempikestoisempi lopputulos kunnostuksen osalta kuin alumiinikloridilla. Phoslock on koostumukseltaan 95 % bentoniittisavea ja 5 % lantaania.

Vuoden 2023 syksyille suunniteltu Phoslock-käsittely ei sääolosuhteista johtuen toteutunut, ja käsittely siirrettiin syksyille 2024. Phoslockia ehdittiin levittää vuonna 2023 kolmen päivän aikana 9050 kg. Syksyllä 2024 levitettävä määrä on 40 950 kg.

Mikkolanlammen käsittely Phoslockilla on suunniteltu syys-lokakuulle 2024. Kemikaalikäsittely on suunniteltu tehtyjen vedenlaatu- ja sedimenttitutkimusten tulosten perusteella. Mikkolanlammin olosuhteet huomioiden suositeltava annos olisi tehtyjen selvitysten perusteella välillä 40–50 tonnia Phoslockia, sillä oletuksella, että levitys tehdään 10 m suojavyöhykkeellä (käsitteltävän sedimentin pinta-ala 5,5 ha ja vesimassan tilavuus 45 000 m³, veden kanssa aktiivisen sedimenttikerroksen paksuus 10 cm). Käytettävä annos vastaa pitoisuutena 890–1110 mg Phoslockia/litra.

Selvitysten perusteella Mikkolanlammella voidaan onnistuneella Phoslock-käsittelyllä saavuttaa 35–40 µg P/l taso. Lasku vuosien 2019–2022 avovesikauden keskiarvopitoisuudesta (86 µg P/l) on noin puoleen.

Phoslockin ja polyalumiinikloridin yhteiskäsittely v. 2024

Polyalumiinikloridin PAX-XL-100 käyttö Phoslock-käsittelyn ohessa on ehdollinen ja sitä levitetään vain, mikäli Phoslock-käsittelyn ajankohdan levätilanne sitä puoltaisi. Mikkolanlammella Phoslock-käsittelyn suunniteltuna ajankohtana (syys-lokakuu 2024) voi mahdollisesti edelleen esiintyä runsaita levämuodostumia, jolloin käsittelyn tukena olisi perusteltua käyttää apukemikaalia levämassan saostamiseen ennen Phoslockin levittämistä. Polyalumiinikloridin käytöllä on valittavalla annoksella lähinnä Phoslock-käsittelyä tukeva vaikutus, eikä sillä pyritä varsinaiseen fosforitason alentamiseen vaan levämassan laskeuttamiseen Phoslock-käsittelyn optimoimiseksi. Käytettävä annos pyritään valitsemaan siten, että se on pienin mahdollinen, jolla levämassa lähtee saostumaan vesifaa-sissa.

Soveltuva polyalumiinikloridimäärä (PAX-XL-100, alustava arvio 30–45 g/m³) levitetään Mikkolanlammilla käsittelyalueelle (10 m suojavyöhyke, käsittelytilavuus 45 000 m³) päivää ennen Phoslockin levittämisen aloittamista, jotta levämassa ehtii muodostaa helpommin saostuvia partikkeleita. Käytettävä polyalumiinikloridiannos testataan noin 2–4 viikkoa ennen levitysajankohtaa laboratoriokeuin Mikkolanlammin veden kokoomanäytteestä. Kokeessa seurataan vaikutusta pH:n, fosfaatti-fosforin ja alkaliniteetin arvoihin pienimmällä mahdollisella annostuksella, jolla levämassa lähtee muodostamaan selkeitä partikkeleita.

Phoslock- ja polyalumiinikloridikäsittelyn yhteisvaikutukset

Savimaisen kemikaalin levittäminen aiheuttaa lammessa lyhytaikaista veden samentumista. Tyypillisen kokoinen savipartikkeli laskeutuu arviolta noin metrin 3–4 vuorokauden aikana, minkä perusteella samentumishaittaa esiintyy vähintään muutamien päivien ajan. Polyalumiinikloridin ja Phoslockin yhteiskäyttö voi myös lyhentää veden samentuma-aikaa vesifaasiin muodostuvien partikkeleiden vuoksi, jotka tehostavat kiintoaineen laskeutumista.

Phoslock-kemikaalin levityksestä saattaa hetkellisesti aiheutua mahdollisesti lievää pH:n alenemaa ja alkaliniteetin kasvua riippuen Phoslock-annostelusta. Saviainekseen sitoutunut lantaani voi vähäisessä määrin liueta veteen, kun veden alkaliniteetti on alhainen (<0,1 mmol/l), fosfaattipitoisuus alle 5 µg/l ja kun humuspitoisuus on suuri. Mikkolanlammin osalta alkaliniteetti on keskimäärin reilusti yli 0,2 mmol/l. Fosfaattifosforin pitoisuuksia Mikkolanlammilla ei ole seurattu pitkällä aikavälillä, mutta jaksolla 2017–2022 on havaittu, että pitoisuus on ollut melko maltillinen johtuen todennäköisesti fosfaatin aktiivisesta kierrosta lammessa ja sen pitoisuus on keskimäärin ollut 4,7 µg/l. Muiden vedenlaatuparametrien osalta vaikutukset jäävät ennalta arvioiden hyvin vähäisiksi johtuen Phoslockin kemiallisista ominaisuuksista. Vaikutukset kasvillisuuteen jäävät lyhytaikaisiksi.

Savipartikkelit laskeutuvat lopulta kasvien päältä pohjalle veden liikkeen myötä. Ehdotetulla annostuksella (40–50 tonnia) Mikkolanlammin pohjalle muodostuvan Phoslock-kerroksen paksuudeksi muodostuisi alle millimetri.

Poyalumiinikloridiliuoksella PAX-XL-100 on pH:ta sekä alkaliniteettia alentava vaikutus, joka voimistuu annoksen kasvaessa. Käytettävällä annoksella ei kuitenkaan odoteta olevan suurta vaikutusta pH:n muutokseen eikä alkaliniteetti edeltävien saostuskoetulosten perusteella laske alle 0,2 mmol/l 30–45 g/m³ annostuksella. Mikkolanlammi on tyypillisesti avovesiaikaan ollut pH-arvoltaan voimakkaan emäksinen levätoiminnan vuoksi. Kokonaisfosforipitoisuuksiin ehdotettu annosväli on vaikuttanut vähentämällä fosforipitoisuuksia 2019 koejärjestelyssä tasosta 190 µg/l tasoon 76–120 µg/l ja 2021 koejärjestelyssä tasosta 82 µg/l tasoon 40–77 µg/l.

Vaikutukset vesieliöstiin

Fosforin sidontaan käytettävien kemikaalien aiheuttamaa riskiä suojellun viitasammakon elinolosuhteisiin on tarkasteltu kirjallisuuden perusteella. Jo alustavien tarkasteluiden perusteella selvisi, että juuri viitasammakon osalta tutkimustietoa ei ollut saatavilla. Tutkimuskoosteesta ilmenee, että Phoslockin vaikutuksia eri vesieliöihin on selvitetty mm. vesikirppujen,

selkärangattomien vesieliöiden ja kalojen osalta. Lisäksi taustamateriaalissa huomautetaan, että kauppanimellä Phoslock myytävässä tuotteessa lantaani on sitoutunut savimineraaleihin eikä ole siten liukoisessa muodossa.

Viitasammakon elinkaareen kuuluu sekä vedenalaisia että maalla olevia vaiheita, joten mahdollinen toksisuus olisi potentiaalisesti suurimmillaan keväällä (kudun jälkeen tai toukkavaiheen aikana). Aikuisten yksilöiden osalta riskit ovat pienempiä.

Phoslock ei muuta veden happamuustilannetta kuten esimerkiksi alumiinipohjaiset saostuskemikaalit, joten siltä osin tilanne olisi lantaanikäsittelyssä aiempaa parempi. Muilla eliöryhmillä toteutettujen tutkimusten perusteella Phoslock-käsittelyn riski viitasammakon elinolosuhteisiin on pieni. Kirjallisuuskatsauksen perusteella voidaan todeta, että tutkitut toksisuusarvot ovat olleet merkittävästi korkeampia kuin kunnostuksissa vedestä mitatut lantaanin pitoisuudet. Ohuen savikerroksen muodostuessa lammen sedimenttiin pohjaeläinten elinolosuhteet saattavat kuitenkin hetkellisesti heikentyä.

Polyalumiinikloridikäsittelyssä on huomioitava, ettei veden pH pääse laskemaan liian alas (tasolle 5,5...6,0), jolloin veteen liuennut alumiini voi saostua kalojen kiduksiin aiheuttaen kalakuolemia. Myös monien kalalajien kutu saattaa vaikeutua, jos pohjanläheinen vesi on liian hapanta. Kemikalointi voi olla haitallista myös viitasammakoille lähinnä niiden kutuaikaan. Käsittelyä tukeva polyalumiinikloridin levitys tehtäisiin kuitenkin kutuajan ulkopuolella (kutu aika keväällä) sekä sellaisella annoksella, jolla ei havaita pH:n laskua riskialueelle.

Yhteiskäsittelyn toteutuessa biologiset yhteisvaikutukset ovat vähäisiä. Vuonna 2008 tehtiin Flock & Lock -käsittely Alankomaiden Brauwenjärvellä, jolloin havaittiin yhteiskäsittelyn vaikutuksina vesikirppulajin *D. Galatea* hetkellinen häviäminen (3 kk). Laji kuitenkin palasi järveen ajanjakson jälkeen. Tutkimuksessa esitettiin mahdolliseksi syyksi sekä partikkeleiden muodostumisen aiheuttamaa laiduntamisen estymistä että ravinteiden ja suojapaikkojen vähenemistä käsittelystä johtuen. Tutkimuksen perusteella leväkukinnan saostaminen pienellä alumiinikloridiannoksella ennen varsinaista fosforin sitomista lantaanilla paransi lopputulosta. Vastaavia kokemuksia on saatu muissakin kohteissa Alankomaissa, jossa ko. menetelmää on kehitetty ja käytetty.

Yhdistetyn käsittelyn merkittävin riski on liian suuren flokkulanttikemikaalin (polyalumiinikloridi) käyttö, jolloin saostumisen lisäksi merkittävä osa vapaasta fosfaatista sitoutuu alumiiniin. Tällöin lantaanipitoisuudet jäävät koholleen aiottua pidemmäksi aikaa. Riskiä vähennetään kahdella tavalla: ennakkosaostusta ei toteuteta, mikäli Mikkolanlammilla ei ole selvästi pinnalle näkyvää leväkukintaa (klorofyllitaso yli 80 µg/l). Toisena kohtana käytetään aiempien alumiinikloridikäsittelyiden yhteydessä tehtyjen titrauskokeiden tuloksia kemikaaliannoksen minimointiin.

PIRKANMAAN ELINKEINO-, LIIKENNE- JA YMPÄRISTÖKESKUKSEN RATKAISU

Pirkanmaan ELY-keskus on tutkinut asian ja harkitsee oikeaksi myöntää hakijalle luonnonsuojelulain (9/2023) 83 §:n nojalla ja luontodirektiivin artiklassa 16 (1) mainituin perustein luvan poiketa viitasammakon osalta luonnonsuojelulain 70 §:n rauhoitussäännöksistä ja 78 §:n mukaisesta lisääntymis- ja levähdyspaikan hävittämis- ja heikentämiskiellosta hakemuksessa tarkoitetun kemiallisen vesistökuunnostushankkeen toteuttamiseksi joko Phoslock- kemikaalilla tai tarvittaessa Phoslock-kemikaalin ja polyalumiinikloridin yhteiskäsittelynä Tampereen Kämmeniemeen sijoittuvalla Mikkolanlammella.

Lupa myönnetään seuraavin ehdoin:

Ehdot

1. Tällä luvalla saa toteuttaa Mikkolanlammella hakemuksen mukaisesti yhden kemikaalikäsittelyn. Käsittelyn voi toteuttaa pelkästään Phoslock- kemikaalilla tai tarvittaessa Phoslock- kemikaalin ja polyalumiinikloridin yhteiskäsittelynä. Yhteiskäsittelyn voi toteuttaa vain pienimmillä mahdollisilla kemikaalimäärillä ja vain mikäli Mikkolanlammen levätilanne edellyttää levän saostamista ennen Phoslockin levittämistä. Hakijan tulee toimittaa tarkempi suunnitelma kemikaalikäsittelyn toteuttamisesta ELY-keskukseen vähintään 1 kuukausi ennen toimenpiteen toteuttamista. Tämän luvan kanssa samanaikaisesti ei saa toteuttaa 9.6.2023 myönnetyn luvan mukaista kemikaalikäsittelyä (PIRELY/5182/2017).
2. Kemikalointi tulee toteuttaa ensisijaisesti elo-syyskuun aikana, kuitenkin viimeistään lokakuun loppuun mennessä, jolloin viitasammakko on vähiten riippuvainen vesielinympäristöstä.
3. Tätä lupaa saavat käyttää Mikkolanlammen vesistökuunnostusta tekevät henkilöt. Hakija vastaa siitä, että tämän luvan ehtoja noudatetaan toimenpidettä suoritettaessa.
4. Hakemuksen mukaiset toimenpiteet tulee ensisijaisesti tehdä viitasammakkoyksilöitä vahingoittamatta.
5. Tämän luvan mukaista toimintaa harjoitettaessa tulee tämä lupa tai sen jäljennös olla mukana ja se tulee esittää pyydettyä.
6. Hakijan tulee toimittaa raportti tämän luvan käytöstä Pirkanmaan ELY-keskukselle viimeistään 3 kuukautta kemikaalikäsittelyn toteuttamisen jälkeen. Raportissa tulee kuvata milloin ja miten toimenpide on toteutettu sekä tiedot Mikkolanlammen vesinäytetiedoista (mm. pH ja sameus) käsittelyn yhteydessä. Myös muut mahdolliset kemikaalikäsittelyn aikaiset havainnot Mikkolanlammen eliölajistosta tulee kuvata.
6. Kemikaloinnin vaikutuksia tulee seurata lisääntymisaikana toteutetulla viitasammakkoseurannalla, joka tehdään kemikaalikäsittelyn jälkeen ja jatketaan vuosittain vähintään kolme vuotta kemikaalikäsittelyn jälkeen. Seurantatulokset tulee toimittaa kunkin seurantavuoden loppuun mennessä Pirkanmaan ELY-keskukselle. Lisäksi hakijan tulee seurata Mikkolanlammen vedenlaatua ELY-keskuksen edellyttämällä tavalla.

7. Hakija vastaa luvan pyytämisestä toimenpiteen toteuttamiseksi vesialueen omistajilta.

8. Pirkanmaan ELY-keskus voi peruuttaa osittain tai kokonaan tämän luvan, mikäli hakija ei noudata luvan ehtoja tai harjoittaa toimintaa, jota tämä lupa ei kata. Toiminta tulee keskeyttää, mikäli toimenpiteiden yhteydessä ilmenee ennalta-arvaamattomia haitallisia vaikutuksia vesiympäristöön.

Luvan voimassaoloaika

Tämä lupa on voimassa 31.12.2025 saakka.

Ratkaisun perustelut

Viitasammakko kuuluu luonnonsuojelulain 69 §:n tarkoitamiin rauhoitettuihin lajeihin. Viitasammakko on lisäksi Euroopan unionin luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteeseen IV (a) kuuluva, luonnonsuojelulain 78 §:n mukainen nk. tiukasti suojeltava laji.

Luonnonsuojelulain 78 §:n mukaan luontodirektiivin liitteen IV a lajien yksilöiden lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty. Lisäksi luonnonsuojelulain 70 §:n mukaan rauhoitettuihin eläinlajeihin kuuluvien yksilöiden tahallinen tappaminen, vahingoittaminen ja häiritseminen on kielletty lajien elämänsyklin kannalta tärkeillä paikoilla.

Aiempien vuosien viitasammakkokartoitusten perusteella Mikkolanlammen tulkitaan olevan luonnonsuojelulain 78 §:n tarkoittama viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikka.

Lupahakemuksen mukaisten kemikaalien levityksestä saattaa hetkellisesti aiheutua lievää pH:n alenemaa ja alkaliniteetin kasvua riippuen kemikaalien annostelusta. Kemikaalin levittämiseen liittyy myös veden samentumishaitta vähintään muutamien päivien ajan. Käsittelyssä muodostuu sakka, joka laskeutuu ensin kasvillisuuden pinnalle ja sedimentoituu lopulta pysyvästi vesialueen pohjalle.

Phoslock- kemikaloinnin ja polyalumiinikloridin yhteisvaikutuksista luonnonvaraisiin sammakkoeläinpopulaatioihin ei ole tiedossa tutkimustietoa. Kemikalointiin voi liittyä riski käsiteltävän vesimassan pH- arvon notkahtamisesta välittömästi käsittelyn jälkeen ja lisäksi käsittely samentaa veden useiden päivien ajaksi. Muodostuva sakka aiheuttaa Mikkolanlammen oloissa noin 1mm kerroksen lammen pohjalle ja saattaa aiheuttaa heikentäviä vaikutuksia ainakin hetkellisesti pohjaeläimistöille.

Sammakkoeläinten tiedetään yleisesti olevan herkkiä kemikaaleille sekä vettä happamoittaville tekijöille erityisesti nuijapäävaiheessa, jolloin eläimet hengittävät kiduksilla. Sama koskee ihon läpi hengittäviä veden alla talvehtivia aikuisia sammakoita (Saarikivi J, 2017: Viitasammakko (*Rana arvalis* Nilsson, 1842)). – Julkaisussa: Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.), Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt, s. 31–34. Suomen ympäristö 1/2017). Myös kutuvaiheessa tapahtuva voimakas kiintoainekuormitus saattaa muodostaa riskin sammakonkudun kehittymiselle.

Mikkolanlammen vuoden 2024 kemikaalikäsittely on suunniteltu toteutettavaksi ajankohtana, jolloin viitasammakko on elämänkiertonsa puolesta vähiten riippuvainen vesielinympäristöstä eli lisääntymis- ja talvehtimisajankohtien välisenä aikana. Tulee kuitenkin huomioida, että EU:n komission tulkintaoppaan mukaan lisääntymis- ja levähdyspaikan hävittäminen tai heikentäminen on kiellettyä myös ajanjaksona, jolloin kyseinen laji ei tätä elinympäristöä käytä, jos on oletettavaa että laji tulee palaamaan paikalle. Viitasammakon tiedetään olevan hyvin paikkauskollinen laji, joka käyttää samoja lisääntymis- ja talvehtimispaikkoja vuodesta toiseen. Kesäkaudella laji hyödyntää vesielinympäristöä lisääntymiseen ja talvella lajin yksilöitä hyvin todennäköisesti talvehtii Mikkolanlammen pohjassa. Edellämainitun johdosta ELY-keskus katsoo, että käytettävissä olevien tietojen perusteella ei voida täysin varmistua, että Phoslock- kemikalointiin tai Phoslockin ja polyalumiinikloridin yhteiskäsittelynä tehtävään kemikalointiin ei liity viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikan ainakin lyhytaikaista heikentymistä Mikkolanlammella. Varovaisuusperiaatteeseen vedoten ELY-keskus katsoo, että kemikalointia varten on tullut hakea luonnonsuojelulain 83 §:n mukainen poikkeamislupa.

Samassa yhteydessä on tutkittu, onko hakemuksen johdosta tarpeen tarkastella tarve luonnonsuojelulain 69 §:n mukaisen rauhoitetun lajin tappamis-, vahingoittamis- ja häiritsemiskiellosta poikkeamiselle lajin elämänkierron kannalta tärkeällä paikalla. On todennäköistä, että osa viitasammakoista talvehtii Mikkolanlammen pohjassa ja kemikalointi on hakemuksen mukaan suunniteltu toteutettavaksi juuri ennen viitasammakon elämänkierron kannalta merkittävää talvehtimisajankohtaa. Käytännössä ei ole poissuljettavissa mahdollisuutta, että myös käsittelyajankohtana yksittäisiä sammakkoyksilöitä esiintyy lammessa. Varovaisuusperiaatteeseen nojaten ELY-keskus katsoo, että toimenpiteen toteuttamiseksi tulee olla myös lupa poiketa luonnonsuojelulain 70 §:n rauhoitussäännöksistä.

Luonnonsuojelulain 83 §:n mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi myöntää luvan poiketa 78 §:n ja luonnonsuojelulain 70 §:n kielloista luontodirektiivin artiklassa 16 (1) mainituin perustein. Kyseinen artikla edellyttää muun tyydyttävän ratkaisun puuttumista, lajin suotuisan suojelun tason säilymistä sen luontaisella levinneisyysalueella sekä vähintään yhden artiklan 16 (1) alakohdan a-e kriteerin täyttymistä:

- a) luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelemiseksi ja luontotyyppien säilyttämiseksi
- b) erityisen merkittävien vahinkojen ehkäisemiseksi, jotka koskevat viljelmiä, karjankasvatusta, metsiä, kalataloutta sekä vesistöjä ja muuta omaisuutta
- c) kansanterveyttä tai muuta yleistä turvallisuutta koskevista tai muista erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavista syistä, mukaan lukien sosiaaliset ja taloudelliset syyt, sekä jos poikkeamisesta on ensisijaisen merkittävää hyötyä ympäristölle
- d) näiden lajien tutkimus- ja koulutus, uudelleensijoittamis- ja uudelleenistuttamistarkoituksessa ja näiden tarkoitusten kannalta tarvittavien lisääntymistoimenpiteiden vuoksi, mukaan lukien kasvien keinotekoinen lisääminen

e) salliakseen tarkoin valvotuissa oloissa valikoiden ja rajoitetusti tiettyjen liitteessä IV olevien lajien yksilöiden ottamisen ja hallussapidon kansallisten toimivaltaisten viranomaisten määrittelemissä rajoissa

Muun tyydyttävän ratkaisun puuttuminen

Mikkolanlampeen on laskettu Kämmenniemen jätevedenpuhdistamon jätevedet vuosien 1976- 2013 välisenä aikana. Lammen vedenlaatu on jätevesikuormituksen johdosta huono, erityisesti veden ravinnepitoisuus on hyvin korkea. Kämmenniemen jätevedenpuhdistamon ympäristöluvassa (PIR- 2008-Y-5-111, Pirkanmaan ympäristökeskus 2009) on määrätty toiminnanharjoittaja (Tampereen Vesi Oy) ennallistamaan Mikkolanlampi jätevedenpuhdistamon toiminnan päätyttyä. Ravinteiden osalta tavoitetasoksi on määritelty lammen ravinnetaso ennen jätevesien johtamisen aloittamista, mikä fosforin osalta on 50- 70 µg/l.

Mikkolanlammen ympäristöluvassa asetettu fosforin tavoitetaso on arvioitu aiemmissa viitasammakkoa koskevissa poikkeamislupapäätöksissä (20.9.2017, 9.6.2023 PIRELY/5182/2017) saavutettavan luotettavimmin kemikalointikäsittelyjen avulla. Tällöin viitasammakon kannalta haitattomiksi arvioituilla kunnostustoimenpiteillä (lisäveden johtaminen, vesikasvillisuuden niitto ja juurakoiden poistaminen sekä kampaajaston rakentaminen) ei arvioitu yksin saavutettavan ympäristöluvassa asetettua fosforin tavoitetasoa. Viitasammakolle haitattomia kunnostusvaihtoehtoja ei siten yksin voitu pitää hankkeen tavoitetason toteutumisen kannalta tyydyttävinä ratkaisuinä. Kunnostushankkeen toteuttamatta jättäminen on vastoin ympäristönsuojelulakia, eikä sitä voitu siten pitää tyydyttävänä tai kohtuullisena ratkaisuna. Kemikaloinnin arvioitiin tällöin olevan kunnostusmenetelmistä ainoa, jolla lammen kunnostuksen tavoitetaso on mahdollista saavuttaa ja toimenpiteen vaikutusta sekä kestoa mahdollista parantaa kunnostussuunnitelmassa esitetyillä lisätoimenpiteillä (niitto ja juurakoiden poisto). Mikkolanlammelle on siten myönnetty viitasammakkoa koskeva poikkeamislupa 3-5 kemikalointikäsittelyn toteuttamiseksi alumiinikloridilla sekä yhden lantaanipohjaisen Phoslock- käsittelyn toteuttamiseksi. Pirkanmaan ELY-keskus on lisäksi hyväksynyt Mikkolanlammen kunnostussuunnitelman 20.9.2017 ja arvioinut kemikalointikäsittelyn Mikkolanlammen asianmukaiseksi kunnostusmenetelmäksi

Mikkolanlammella on toteutettu kolme em. päätöksen mukaista kemikaalikäsitteilyä alumiinikloridilla vuosina 2018, 2019 ja 2021. Lisäksi lammella on toteutettu yksi osittainen Phoslock- käsittely vuonna 2023. Lisäksi lammella on suoritettu niittoa ja juurakoiden poistoa vuosina 2015, 2017 ja 2018.

Mikkolanlammen vedenlaatu ei toteutetuista kemikaloinneista ja lisätoimenpiteistä huolimatta edelleenkään vastaa ympäristöluvassa esitettyä kunnostustavoitetta. Tämän vuoksi kemikaali vaihdettiin v. 2023 paremmin Mikkolanlammen kuormitusolosuhteita vastaavaan Phoslock-kemikaaliin, koska tällä oli todennäköistä saavuttaa alkuperäistä alumiinikloridikäsitteilyä pidempiaikaisempi ja parempi vaikutus Mikkolanlammin vedenlaadun osalta. Syksyllä 2023 Phoslock- kemikalointi pystyttiin toteuttamaan kuitenkin vain osittain. Phoslockin ja polyalumiinikloridin yhteiskäsittelyn arvioidaan parantavan kemikaloinnin vaikutusta lammessa, mikäli lammen leväkukinta on voimakas kemikalointiajankohtana.

Syksylle 2024 suunniteltu kemikaalikäsittely tehtäisiin joko yksinomaan Phoslock- kemikaalilla täysimääräisenä käsittelynä tai mikäli lammen levätilanne niin edellyttää, käytettäisiin Phoslock- kemikaalin tukena polyalumiinikloridikäsittelyä levän saostamiseksi ja siten varsinaisen lantaanikäsittelyn vaikutusten parantamiseksi. Yhteiskäsittelyllä ei hakemuksen mukaan arvioida olevan merkittävästi heikentävämpiä vaikutuksia lammen vesieliöstöön verrattuna yksinomaiseen Phoslock-käsittelyyn.

Kemikalointia tukevien lisätoimenpiteiden osalta on arvioitu, että esimerkiksi Mikkolanlammen vedenpinnan nosto saattaisi ainakin aluksi lisätä lammen kuormitusta, sillä ravinteita huuhtoutuu pinnan noston myötä rannoilta ja uusilta pohjilta vesistöön ensimmäisten vuosien aikana. Lisäveden johtaminen saattaisi siirtää ongelman alapuoliseen vesistöön. Lisäksi Mikkolanlammen vedenlaatu ei todennäköisesti paranisi lisävesien johdosta riittävästi. Ruoppauksen osalta hakemuksessa todetaan, että toimenpide olisi käytännössä mahdollista toteuttaa vain puhdistamon edustalla eli se tehoaisi vain osaan lampea. Kunnostussuunnitelmassa (2017) on lisäksi esitetty, että kemikaalikäsittely tulisi suorittaa arviolta 3-5 kertaa eli lähtökohta on ollut, että kolme kemikalointia ei välttämättä riitä.

Edellämainittuihin perusteluihin vedoten ELY-keskus katsoo, että Mikkolanlammin kunnostustavoitteen saavuttamiseksi ei ole tässä vaiheessa osoitettavissa muuta vastaavaan kunnostustulokseen johtavaa, tyydyttävää ratkaisua.

Suotuisan suojelun tason säilyminen

Viitasammakko on arvioitu viimeisimmässä Suomen eliölajiston uhanalaisuusarvioinnissa (Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus (2019). Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019) elinvoimaiseksi (LC) lajiksi. EU:n luontodirektiivin toimeenpanoa kuvaavassa raportoinnissa vuodelta 2019 viitasammakon suojelutaso on arvioitu Suomessa suotuisaksi ja kannankehitys vakaaksi.

Pirkanmaan ELY-keskuksen alueella ei ole tehty koko maakunnan kattavaa viitasammakkokartoitusta. Laji ei kuitenkaan ole Pirkanmaalla alueellisesti uhanalainen ja sitä tavataan Lajitietokeskuksen havaintotietoportaalin (Laji.fi) mukaan koko Pirkanmaan alueella. Viitasammakolla arvioidaan olevan runsaasti soveltuvia elinympäristöjä maakunnan alueella ja kanta siten vakaaksi.

Mikkolanlammella vuosina 2013- 2024 toteutettujen viitasammakkokartoitusten perusteella koko lammen on todettu olevan viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikka. Havaintojen perusteella viitasammakko esiintyy lammen alueella laajalti, erityisesti pohjois-, länsi- ja lounaisrannalla sekä laskuojan ympäristössä.

Viitasammakon esiintymisen osalta v. 2018- 2023 toteutettuja kemikalointeja seuranneet kartoitukset eivät osoita heikentäviä muutoksia lammen viitasammakopopulaatiossa ja lajin esiintymisedellytyksiä on lisäksi pyritty parantamaan vuoden 2021 aikana Mikkolanlammen alueella toteutetuilla

neljällä avovesilampareella, jotka voivat jatkossa toimia viitasammakon lisääntymis- ja levähdysalueina.

Edellämäinittuun perustuen Mikkolanlammen Phoslock-kemikaalikäsittelyllä tai Phoslockin ja polyalumiinikloridin yhteiskäsittelyllä ei arvioida olevan merkitystä lajin suotuisan suojelun tason säilymisen kannalta valtakunnallisella tai maakunnan tasolla. Vuosina 2013- 2023 toteutetun Mikkolanlammen viitasammakkoseurannan perusteella laji ei myöskään osoita merkkejä taantumisesta lammella jo toteutettujen kemikaalikäsittelyiden myötä. Vaikka hankkeella ei siten arvioida olevan merkitystä viitasammakon suotuisan suojelun tason säilymisen osalta, saattaa käsittely aiheuttaa Mikkolanlammen paikallisen sammakopopulaation elinympäristössä vähintään hetkellisesti heikentäviä vaikutuksia.

Luontodirektiivin artiklan 16 alakohdan a-e mukainen poikkeamisperuste

Jotta poikkeamislupa voidaan myöntää, tulee hakemuksen täyttää jokin luontodirektiivin 16 artiklan (1) alakohdista. Mikkolanlammen ennallistamisen tarkoituksena on parantaa lammen vedenlaatua ja sitä kautta ennallistaa vesiekosysteemin tilaa sekä samalla kunnostaa lampea virkistyskäyttöä varten. Tässä tapauksessa tulee harkittavaksi, täyttääkö hakemus alakohdan c kriteerit. Pilaantuneen lammen vedenlaadun parantaminen ja vesiekosysteemin ennallistaminen voidaan katsoa paitsi ympäristön tilan myös lammen virkistyskäyttömahdollisuuksien paranemisen myötä erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavaksi syyksi, josta on lisäksi lammen sisäisen kuormituksen vähenemisen sekä alapuoliseen Näsijärveen kohdistuvan kuormituksen vähenemisen myötä ensisijaisen merkittävää hyötyä ympäristölle.

EU:n komission tulkintaohjeen mukaan erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavan syyn on perusteltua olla vaikutuksiltaan pitkäkestoinen. Vain pitkäaikaista yleistä etua tuottavat hankkeet voivat olla verrattavissa direktiivin mukaisiin pitkän tähtäimen lajisuojelullisiin tavoitteisiin. Kemikalointikäsittelyn osalta ei voida varmuudella sanoa, että yksittäiset käsittelyt ovat riittäviä turvaamaan lammen vedenlaatu ympäristöluvassa asetetun raja-arvon mukaisena. Vedenlaadun seurantatiedot vuosina 2018-2022 ovat kuitenkin osoittaneet, että kemikalointikäsittelyt ovat alentaneet lammen fosforitasoa verrattuna kemikalointia edeltäneeseen tilanteeseen. Phoslock kemikaalin arvioidaan lisäksi parantavan kemikalointikäsittelystä saatavaa vesistökuunnostusvaikutusta sekä pidentävän vaikutuksen kestoa aiemmin käytettyyn alumiinikloridiin verrattuna, ja polyalumiinikloridin yhteiskäyttö tukee Phoslock käsittelyn vaikutusta, mikäli lammessa on voimakas leväkukinta käsittelyn ajankohtana. Edellämäinittuun perustuen ELY-keskus katsoo hakemuksen täyttävän 16 artiklan (1) alakohdan c kriteerit.

SOVELLETUT SÄÄNNÖKSET

Luonnonsuojelulaki (9/2023) 69, 70, 83 §

Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003) 19 §

Euroopan neuvoston direktiivi luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta (92/43/ETY) artikla 16 (1), liite IV (a)

Komission tiedonanto: Ohjeasiakirja luontodirektiivin mukaisesta yhteisön tärkeinä pitämien eläinlajien tiukasta suojelusta. Bryssel 12.10.2021 (2021) 7301 final

Valtioneuvoston asetus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten, työ- ja elinkeinotoimistojen sekä kehittämis- ja hallintokeskuksen maksullisista suoritteista vuonna 2024 (1215/2023)

Muutoksenhaku Tähän päätökseen saa hakea muutosta Hämeenlinnan hallinto-oikeudelta.

Valitusosoitus liitteenä.

Päätös Hakijalle sähköpostitse: tiu.vuori@tampere.fi, risto.maki@tampere.fi, tampereenvesi@tampere.fi

Lisätietoja Lisätietoja päätöksestä antaa Susanna Intke (susanna.intke@ely-keskus.fi).

Asiakirjan hyväksyntä

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt Luontoyksikön ylitarkastaja Susanna Intke ja ratkaissut yksikön päällikkö Marja-Liisa Pitkänen.

Merkintä hyväksynnästä on asiakirjan lopussa.

Liitteet Valitusosoitus

Tiedoksi Ympäristöministeriö (sähköpostitse)

Suomen ympäristökeskus (sähköpostitse)

Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri (sähköpostitse)

Tampereen ympäristönsuojeluyhdistys (sähköpostitse)

Suoritemaksu 316 euroa

Oikaisuvaatimus päätöksestä määrättyyn maksuun

Maksuvelvollinen, joka katsoo, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätöksestä perittävän maksun määräämisessä on tapahtunut virhe, voi vaatia siihen oikaisua ELY-keskukselta kuuden kuukauden kuluessa tämän päätöksen antamispäivästä.

VALITUSOSOITUS**Liite Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen päätökseen****Valitusviranomainen**

Tähän päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta **Hämeenlinnan hallinto-oikeudelta** kirjallisella valituksella. Valituskirjelmä osoitetaan valitusviranomaiselle ja se on toimitettava valitusajassa Hämeenlinnan hallinto-oikeuden kirjaamoon.

Valitusajaksi

Valitus on tehtävä **30 päivän kuluessa** päätöksen tiedoksisaannista. Valitusajaksi laskettaessa tiedoksisaantipäivää ei oteta lukuun. Jos valitusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, jouluihin tai juhannusaatto tai arkilauantai, saa valituksen toimittaa ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

Päätöksen tiedoksisaantiajankohta:

- Postitse kirjeellä toimitettu päätös katsotaan annetun tiedoksi seitsemäntenä (7.) päivänä kirjeen lähettämisestä, jollei muuta näydetä. Viranomaiselle päätöksen katsotaan tulleen tiedoksi kirjeen saapumispäivänä.
- Postitse saantitodistusta vastaan toimitetun päätöksen tiedoksisaantipäivän osoittaa saantitodistus.
- Haastetiedoksiantona toimitetun päätöksen tiedoksisaantipäivän osoittaa tiedoksiantotodistus.
- Vastaanottajalle tai tämän edustajalle henkilökohtaisesti luovutetun päätöksen tiedoksisaantipäivän osoittaa vastaanottamisesta laadittu tiedoksiantotodistus.
- Milloin kysymyksessä on sijaistiedoksianto, päätös katsotaan annetun tiedoksi kolmantena (3.) päivänä sijaistiedoksiantoa koskevan tiedoksiantotodistuksen osoittamasta päivästä.
- Yleistiedoksiannossa tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen seitsemäntenä (7.) päivänä siitä, kun ilmoitus yleistiedoksiannosta on julkaistu yleisessä tietoverkossa viranomaisen verkkosivuilla.
- Sähköisesti tiedoksi annettu asiakirja katsotaan annetun tiedoksi kolmantena (3.) päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näydetä.
- Todisteellisesti sähköisenä viestinä tiedoksi annettava asiakirja katsotaan annetun tiedoksi, kun asiakirja on noudettu viranomaisen osoittamalta yhteydeltä.

Valituskirjelmän sisältö

Valituskirjelmässä on ilmoitettava

- valittajan nimi ja yhteystiedot
- postiosoite ja mahdollinen muu osoite, joihin asian käsittelyä koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa (prosessiosoite)
- päätös, johon haetaan muutosta (valituksen kohteena oleva päätös)
- mitä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi (vaatimukset)
- vaatimusten perustelut
- mihin valitusoikeus perustuu, jos valituksen kohteena oleva päätös ei kohdistu valittajaan.

Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä, valituskirjelmässä on ilmoitettava myös tämän yhteystiedot.

Yhteystietojen muutoksesta on valituksen vireillä ollessa ilmoitettava viipymättä hallintotuomioistuimelle.

Valituskirjelmän liitteet

Valituskirjelmään on liitettävä

- päätös, johon haetaan muutosta valitusosoituksineen
 - selvitys siitä, milloin valittaja on saanut päätöksen tiedoksi, tai muu selvitys valitusajan alkamisen ajankohdasta
 - asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.
- Asiamiehen on esitettävä valtakirja. Jollei hallintotuomioistuin toisin määrää, valtakirjaa ei kuitenkaan tarvitse esittää, jos päämies on antanut valtuutuksen suullisesti tuomioistuimessa, asiamies on toiminut asiamiehenä asian aikaisemmassa käsittelyvaiheessa hallintomenettelyssä tai tuomioistuimessa taikka valtuutettu on asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa tarkoitettu luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.

Valituskirjelmän toimittaminen perille

Valituskirjelmä on toimitettava valitusajan kuluessa valitusviranomaiselle, jollei erikseen säädetä, että valitus toimitetaan viranomaiselle.

Valituskirjelmän voi toimittaa henkilökohtaisesti tai valtuutetun asiamiehen välityksellä. Sen voi omalla vastuulla lähettää myös postitse, lähetin välityksellä, telekopiona tai sähköpostina. Valituskirjelmä on toimitettava niin ajoissa, että se on perillä viimeistään valitusajan viimeisenä päivänä ennen hallinto-oikeuden aukioloajan päättymistä. Hämeenlinnan hallinto-oikeuden kirjaamon aukioloaika on klo 8.00–16.15.

Suljetussa laitoksessa oleva henkilö voi antaa valituskirjelmän valitusajan kuluessa myös henkilölle, joka on määrätty tätä tehtävää laitoksessa hoitamaan, tai laitoksen johtajalle.

Valituskirjelmän toimittamisesta telekopiona tai sähköpostina säädetään tarkemmin sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa (13/2003).

Valituksen voi tehdä myös hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa osoitteessa <https://asiointi.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>.

Hämeenlinnan hallinto-oikeuden yhteystiedot

Käyntiosoite: Hämeenlinnan oikeustalo, Arvi Kariston katu 5, Hämeenlinna

Postiosoite: Raatihuoneenkatu 1, 13100 Hämeenlinna

Telekopio: 029 56 42269

Sähköposti: hameenlinna.hao(at)oikeus.fi

Puhelin: 029 56 42210 (asiakaspalvelu), 029 56 42200 (vaihe)

Oikeudenkäyntimaksu

Muutoksenhakijalta peritään Hämeenlinnan hallinto-oikeudessa oikeudenkäyntimaksu 270 euroa. Tuomioistuinmaksulaissa (1455/2015) on erikseen säädetty eräistä tapauksista, joissa maksua ei peritä.

Tämä asiakirja PIRELY/5182/2017 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument PIRELY/5182/2017 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Intke Susanna 27.05.2024 07:31

Ratkaisija Pitkänen Marja-Liisa 27.05.2024 08:23